

Sposoby tworzenia nastroju w wierszu młodopolskim

Deszcz jesienny Leopold Staff

Część wiersza	Tematy pojawiające się w określonym fragmencie utworu	Charakterystyczne środki i techniki artystyczne
refren	<ul style="list-style-type: none"> Podmiotem lirycznym jest człowiek patrzący na krople deszczu uderzające miarowo o szyby. Padający za oknem deszcz, monotonnie uderzający o szyby, powoduje smutek i melancholię podmiotu lirycznego. 	<ul style="list-style-type: none"> powtórzenia („deszcz dzwoni, deszcz dzwoni”) synonimy („jednaki”, „miarowy”, „niezmienny”) synestezja („jęk szklany”) aliteracja epitety wyliczenia ekwiwalencja uczuć (obserwowanie padającego za oknem deszczu wywołuje w podmiocie lirycznym określone uczucia: smutku, pesymizmu, bólu, cierpienia) syllabotonizm wpływający na muzyczność utworu
obraz pierwszy	<ul style="list-style-type: none"> Obraz pojawia się w drugiej strofie, po pierwszym refrenie. Jest to bardzo sugestywny opis dnia, który poprzez swoją mroczność, brak słońca, szarość upodabnia się do nocy. W tym fragmencie dominuje nastrój smutku, beznadziei. 	<ul style="list-style-type: none"> personifikacje epitety oniryczność wypowiedzi zakończone wielokropkiem

Część wiersza	Tematy pojawiające się w określonym fragmencie utworu	Charakterystyczne środki i techniki artystyczne
obraz drugi	<ul style="list-style-type: none"> • Obraz jest zawarty w czwartej strofie. • W tym fragmencie jest mowa o odchodzeniu (umieraniu) ludzi, zarówno bliskich podmiotowi lirycznemu, jak i zupełnie obcych. • Osoba mówiąca w utworze nie precyzuje, o kogo chodzi (posługuje się formami zaimków: <i>kto, ktoś</i>). • W drugim obrazie chodzi nie tylko o odchodzenie w sensie dosłownym, lecz także o odchodzenie metaforyczne, które oznacza rezygnację z uczucia do drugiej osoby, obojętność na krzywdę i śmierć innych. Podmiot liryczny, przywołując te przykłady, wyraża krytyczną opinię o tych, których cechuje brak wrażliwości na los drugiego człowieka, stagnacja, marazm, rezygnacja z wyzwań, z kształtowania samego siebie. 	<ul style="list-style-type: none"> • wypowiedzi niedokończone • wyliczenia • epitety
obraz trzeci	<ul style="list-style-type: none"> • Obraz jest zawarty w szóstej strofie. • Ta część przedstawia szatana widzianego zza szyby, gdy przechadzał się po ogrodzie. • Ukazana w tym fragmencie przestrzeń wywołuje negatywne skojarzenia, jawi się jako sfera nieprzyjazna człowiekowi, pesymistyczna, przypomina nieurodzajne pustkowie (kwiaty zostały przysypane przez szatana popiołem, trawniki „zarzucił bryłami kamienia”) – w takiej przestrzeni artysta umieszcza szatana, ale jest to wizerunek nowatorski (diabeł zniszczył ogród i rozpacza z tego powodu). • Przedstawiony obraz jest dowodem na to, że nawet szatan poddaje się wszechobecnemu smutkowi i melancholii. 	<ul style="list-style-type: none"> • epitety • hiperbole („I smutków potwornych płomienne tły płacze”) • przerzutnia

Deszcz = Płacz

ŚWIAT

świat ukazany za pomocą toposu ogrodu, ogród zniszczony przez Szatana jako metafora zła rządzącego światem, niszczącego wszystko to, co wartościowe, bezkresność świata podkreślona sformułowaniem *kamienne pustkowie*

MARZENIA

sformułowanie *mary snów* jako personifikacja marzeń człowieka, które nigdy nie doczekają się spełnienia, ludzkie plany pozostają w sferze niezrealizowanych marzeń, człowiek skazany jest na rozczarowanie, schopenhauerowskie „nienasycenie”, życie człowieka nie ma sensu

Smutek

CZŁOWIEK

człowiek jako istota skazana na samotność w wymiarze egzystencjalnym, życie człowieka jako oczekiwanie na śmierć

Pejzaż mentalny

Pejzaż mentalny stanowi jeden z zasadniczych sposobów mówienia o uczuciach w literaturze modernistycznej. Opis krajobrazu staje się w utworze ekwiwalentem nastroju, emocji czy ukrytych w podświadomości myśli. Pisarze przełomu XIX i XX wieku ze szczególnym upodobaniem posługiwali się obrazami lasu, parku, łąki, pola czy rozmaitych typów zbiorników wodnych, aby wyrazić uczucia. Pejzaż w ujęciu takim ma zasugerować „aurę nastrojową”, ma być swoistym równoważnikiem tego, co ukryte we wnętrzu człowieka.

Związki z dekadentyzmem

Utwór Staffa świadczy o związkach poety z dekadencckim nurtem literatury przełomu XIX i XX wieku (konwencjonalny wybór pory roku dla zobrazowania pesymistycznego poglądu na świat, typowe dla wyobraźni dekadencckiej obrazy grobów, tajemniczych postaci spowitych mgłami, zniszczony dom, ogród itd.). Dekadenccki wymiar utworu został dodatkowo spotęgowany za pomocą obrazu smutnego Szatana – symbol dekadencckiej duszy spustoszonej przez melancholię.

Elementy impresjonistyczne

- barwność widzenia (nagromadzenie epitetów odnoszących się do barw i odcieni, np.: szary, ciemny, mglisty, czarny);
- podmiotowość (formuła liryki bezpośredniej pozwala na ukazanie subiektywnych uczuć i emocji „ja” lirycznego);
- muzyczność (sylabotoniczność, stroficzność, strofa „tematyczna” w funkcji powtarzającego się refrenu, regularny układ rymów, rozmaite typy instrumentacji głoskowej).